

különböző talajviszonyai és az azon előforduló helynévtípusok között ok-okozati összefüggés mutatható ki. A tanulmány a talajviszonyok, domborzati viszonyok, időjárási viszonyok alakulása (csapadék mennyisége, hőmérsékleti ingadozások) alapján, térképeken szemléltetve mutatja be, hogyan telepítették be a szorok Oberlausitz területét. VOLKMAR HELFRITZSCH (239–50) cikke kihangsúlyozza, hogy számos kísérlet ellenére az Érc-hegységben, a Schwarze Pockau folyó partján elterülő Poberschau település eredetét ezideig nem sikerült tisztázni. Továbbra is kitar az azon nézete mellett, hogy a név nem az erdőirtással hozható összefüggésbe, hanem 'jelzőlámpá'-t jelent. MAŁGORZATA RUTKIEWICZ-HANCZEWSKA (251–66) ősi kultikus helyek nyomait keresi Lengyelország teljes területén, a *Lisa Gora* 'kopasz, letarolt hegy' jelentésű földrajzi nevek segítségével. VINCZE LÁSZLÓ (267–300) tanulmánya a magyar személynévkutatás legfontosabb eredményeit tekinti át a 19. századtól napjainkig.

Recenziók, új kiadványok. – A rovatban cseh, finn, lengyel, német, olasz, orosz, osztrák, svájci, svéd és ukrán kiadványokat ismertetnek (300–98).

A **Folyóiratszemlében** a Beiträge zur Namenforschung 43. (Heidelberg, 2008); a Névtani Értesítő 29. (Budapest, 2007) kötetét és a Muttersprache 117., 118. (Wiesbaden, 2007–2008) évfolyamait mutatják be röviden (399–404).

Közlemények, méltatások. – A folyóirat beszámol a nemzetközi tudományközi tanácskozásról (Saarbrücken, 2006) (405–7); a II. Nemzetközi Alekszandras-Vanagas Konferenciáról (Vilnius, 2007) (409–11); a Bajor–osztrák Névtani Kutatócsoport 5. üléséről (München, 2008) (413–16); a 23. Nemzetközi Névtudományi Kongresszusról (Torontó, 2008) (417–21); a szlavisták 14. nemzetközi kongresszusáról (Ohrid, Makedónia, 2008) (423–6); valamint a spanyolországi Galícia nyelv- és névkutatásáról tartott nemzetközi tanácskozásról (Lipcese, 2008) (427–9). A folyóiratban bepillantást kapunk a Lipcsei Egyetemen működő Személynév-tanácsadó Hivatal munkájába (439–42), és beszámolót olvashatunk a 2008. április 5. és 6. között megrendezett földrajzinév-gyűjtő tanulmányi kirándulásról Altmarkba (Sachsen-Anhalt tartomány) (443–4). A lapban végső búcsút vesznek Robert Schuhtól (1947–2008) és József Domańskitól (1926–2007) (431–7).

Krónika. – A utolsó rovat a 2008. január 16. és október 2. közötti legfontosabb névtudományi rendezvényekről számol be kronológiai sorrendben (445–53).

VINCZE LÁSZLÓ

RIVISTA ITALIANA DI ONOMASTICA 15. (2009)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI

Società Editrice Romana, Róma, 835 lap (1. 407 lap, 2. 428 lap)

A RIO. 2009. évi tartalmát a fontosabb rovatokat sorra véve ismertetjük.

1. Tanulmányok és kisebb közlemények. – Az összesen 9 nagyobb és 5 kisebb, egy kivétellel olasz nyelvű tanulmány kutatási alterületek közötti megoszlása a következő: személynévvel foglalkozik E. DE STEFANI (a tulajdonnevek az élőbeszédben: 9–40), A. FINOCCHIARO (kitett gyermekek vezetéknevei Crema városában a 19. század első felében:

89–111), G. RAPELLI (a cimberék vezetéknevei: 429–42), M. MAXIA (egy szárd történeti-etimológiai vezetéknevszótár terve: 443–55), M. MARASOVIĆ-ALUIEVIĆ (késő középkori dalmát személynévi vésetek: 463–80) és E. CAFFARELLI (a középkori, gyermekhalálozás után adott nevek vizsgálata: 126–31); az irodalmi névadás különböző problematikáit dolgozza fel M. CAROSELLA (a „Fairy Oak” című olasz készítésű, gyermekeknek szánt monda mágikus neveiről: 113–23), R. RANDACCIO (az 1432-ben született „Paris et Vienne” című lovagregény címadó név-párjának etimológiájáról és továbbéléséről: 457–62), P. GARBINI (Pirandello „Uno, nessuno e centomila” című regénye három személynévéről: 132–6) és N. LA FAUCI (Lampedusa híres „Il Gattopardo” című regénye kapcsán az írónak a névadásra is apró részletekig kiterjedő figyelmességéről: 485–7); a helynevekről ezúttal csak S. MEDORI értekezik (Korziika helynévkutatás-történetének összefoglalása: 71–88, francia nyelven); az egyéb névtípusok közül a növénynevek, az etnikumnevek és a gyógyszernevek néhány aspektusát tárgyalja három munka (R. REGIS a piemonti terület néhány fitonimája kapcsán a taxonómiáról: 41–70, O. LURATI a *fare il portoghese* ’belóg egy fizetős helyre’ szólás új magyarázata: 482–4, A. G. GUCCIARDO a homeopata szerek névadási gyakorlatáról: 488–92).

Vita. – E. CAFFARELLI arról ír, hogy az adatbázisok közötti átvitelkor problémák merülhetnek fel a vezetéknevek földrajzi megoszlásának térképi ábrázolásában (138–76); E. CAFFARELLI (494–9) és B. PORCELLI (500–6) arról vitatkozik, hogy milyen mélységben kell Pirandello személynéveit értelmezni próbálni; L. TERRUSI az irodalmi névadás interpretációs irányzatairól ad összefoglalást (507–15).

Szemle (recenziók és ismertetések). – Az összesen 15 terjedelmesebb recenzió és a több tucatnyi ismertetés közül elsősorban azokra hívjuk fel a figyelmet, melyekről a főszerkesztő az első és a második kötetben is hírt ad: a 2007 áprilisában megrendezett „28 évszázad nevei Rómában” című konferencia anyagáról (217–20, 518–26); a 2007. évi pisai, illetve torinói „Onomastica & Letteratura” konferenciák anyagáról (223–4, 542–8, illetve 224–5, 548–54); az ADAMO – DELLA VALLE szerzőpárosnak a Treccani Kiadónál 2008-ban megjelent neologizmuszótáráról (242–4, 559–64); S. RIOLÓNak a márkanevek szótári jelenlétét vizsgáló, 2007-ben megjelent könyvéről (245–7, 565–8). Megemlítjük még a következő fontos kiadványokat, melyekről ismertetés szerepel valamelyik kötetben: az ICOS 2002. évi uppsalai kongresszusának 4. kötete (183–90); az ICOS 2005. évi pisai kongresszusának 1–3. kötete (191–6, 209–14); továbbá C. MARCATO 2009-ben megjelent, az olasz névtanba bevezető, a felsőoktatásban rendkívül jól használható kézikönyve (568–9).

Rendezvények. – A rovat a 2008 májusa és 2011 szeptembere közötti időszakban a világ minden táján már lezajlott, illetve tervezett több mint 80 névtani eseményről közöl leírást (ezek közül 16 a kimondottan olasz vonatkozású). Itt is jelzik, hogy az ICOS XXIV. Nemzetközi Kongresszusát 2011. szeptember elején Barcelonában tartja; ennek vezérlőanyagát ezúttal a „Names of everyday life” cím foglalja össze.

Folyamatban levő munkák. – A rovatban felsorolt összesen 35 esemény- és tevékenységleírás közül a következőket emeljük ki: a római Tor Vergata Egyetem és a Kölni Egyetem közösen készíti az ókori Itália személynéveinek feldolgozását (különös tekintettel a szabell komponensre, 315–6); az UNGEGN égisze alatt létrehozandó „Word Geonames Database” számára eddig 46 ország szolgáltatott sajátnyelvű adatokat (azaz endonimákat) a minimum százezres lélekszámú városnevekről, nemzeti szintű kompetens bizottság híján Olaszország ezt még nem tette meg (325–6); a római La Sapienza

Egyetem és az Olasz Földrajzi Társaság együttműködésével megszületett az Olasz Helynévtársaság (645–6); megjelent CD-n Pirandello „Novelle per un anno” című művének személynév-feldolgozása (650–1). Az ICOS vezetősége 2009 júniusában Amszterdamban tartott ülést; ennek főbb hírei (646–8): a torontói kongresszus (2008) anyaga kizárólag CD-n jelenik meg, az uppsalai és a pisai kongresszusok anyagából még egy, illetve két kötet publikálása várat magára; az ICOS bibliográfiai és terminológiai munkacsoportjai folytatják munkájukat (www.icosbibliography.net/cob/, www.icosweb.net/index.php/terminology.html); erősen kísik az „Onoma” tervezett tematikus számainak kiadása; a 2014-ben rendezendő XXV. ICOS-kongresszus előkészítése folyamatban van (helyszínként már felmerült Glasgow, Debrecen és Trier).

Névgyakorisági vizsgálatok. – Két igen terjedelmes, az Olasz Statisztikai Hivatal (ISTAT) adatbázisaira épülő, a teljes olasz lakosságra vonatkozó és elemzéssel kísért összefoglalást is olvashatunk az ismertetett számban, mindkettő a 2004-ben anyakönyvezett újszülöttekre vonatkozik. Az első kötetben közreadott felmérésben különböző (pl. területi, népcsoportok szerinti stb.) bontásokban mutatja be E. CAFFARELLI „az új külföldiek” utónevét Olaszországban (329–79). A felsorolt 150 férfi, illetve női név első tíz helyén a következők állnak: *Mohamed, Omar, Alessandro, Matteo, Kevin, Alessio, Andrea, Davide, Denis, Ahmed; Sara, Alessia, Giulia, Elisa, Maria, Sabrina, Aya, Yasmine, Alessandra, Fatima*. A második számban E. CAFFARELLI és F. SESTITO dolgozta fel a teljes itáliai lakosságra vonatkozóan a 21. század 500 férfi és ugyanannyi női utónevét (659–759; az adatok elemzése majd folytatódik). Itt a két sorrend az első helyeket illetően a következőképp alakult: *Francesco, Alessandro, Andrea, Matteo, Lorenzo, Luca, Mattia, Simone, Davide, Marco; Giulia, Martina, Chiara, Sara, Alessia, Francesca, Sofia, Giorgia, Elisa, Alice*. Az „új külföldiek”, azaz a bevándorlók adatsoraiban az arab nevek nagy aránya szembetűnő (a férfinévi sorban az első nem arab és nem olasz név a 44. helyen álló román *Alexandru*). Az összolasz listáknál 1900-hoz képest mind a férfi, mind a női nevek-nél majdnem teljesen kicserélődtek az első helyeken álló nevek, csak a *Francesco* tartja magát (1900 óta kis ingadozásokkal mindig az első 6 leggyakoribb név között); az 1990-ig mindig első (de 1994-ben már csak harmadik) *Maria* 2004-ben a 30. helyre csúszott le. A bevándorlók és az összolaszok adatsorának összevetéséből kitűnik, hogy a bevándorlók nagy arányban választják gyermekeiknek ugyanazon neveket, amelyeket az olaszok: ez nyilvánvalóan az (előnyökkel is járó) asszimilációs szándék kifejeződése.

Széljegyzetek. – A napi aktualitású, gyakran a napilapok hasábjain felbukkanó esetek közül a következőket említjük meg: a különböző olasz orgánusok által meghirdetett „a 2008-as év tulajdonneve” kiírások eredményei; egy bellagiói bank a településen tapasztalt nagyfokú vezetéknev-azonosság miatt (*Gilardoni, Gandola*) a banki regisztrációnál ragadványnevet is bejegyez az ügyfelek biztonságosabb megkülönböztetése érdekében (809–10); a *Fiume ~ Rijeka* névpár kapcsán az olaszoknak ugyanolyan problémáik vannak utóbbi olasz kontextusban való használatával, mint nekünk magyaroknak a hasonlókkal, ugyanakkor az exonimák változatlanul témái a nemzetközi földrajzi névi fórumoknak (810–1); a köznevesülés új (elsősorban az újságnyelvben regisztrált) esetei (812–4, 383–5); Csehországban egyes feministák kezdik elutasítani az *-ova* vezetéknevképző (mind cseh, mind külföldi nevekre alkalmazott) használatát (pl. *Clintonova*; 814); a *Benito* utónév itáliai feléledése, illetve az *Adolf Hitler* dupla utónév amerikai előfordulása (385–6, 389); a Burundiban manapság adott „beszélő nevek” tükrözik a belháborúkkal kapcsolatos

életérzéseket (pl: *Bakanibona* 'ők rossz dolgokat terveznek, de Isten megvéd engem' 388–9); stb.

Nekrológ. – 2009-ben a névtan három jeles személyiségétől kellett búcsút venni: MANLIO CORTELAZZO (1918–2009) a padovai, EWA RZETELSKA-FELESZKO (1932–2009) a krakkói, MARGARET GELLING (1924–2009) pedig a birminghami egyetem tanáraként vált az onomasztika nemzetközileg is elismert kutatójává (390–6). Másik rovatban esik szó PHILIP J. DANCE (a porthmouthi egyetem fiatalon elhunyt kutatója), illetve KARL INGE SANDRED (a Namn och Bygd svéd névtani folyóirat volt szerkesztője) tevékenységéről (327, 658).

Kiegészítések korábban tárgyalt témákhoz. – Ebben a rovatban ezúttal iskolanevekre, névgyakoriságra, a politikai indíttatású helynévadásra, növénynevekre, ritka szárd családnevekre, konkrét etimológiára vonatkozó kisebb írások kaptak helyet.

A 2008. év (olasz vonatkozású) névtani bibliográfiája. – Az Olaszországban kiadott, illetve a külföldön megjelent, két külön listába rendezett, több száz névtani vonatkozású munka között (761–807) több magyar szerző munkája is szerepel (részletesebben l. alább).

2. A folyóirat ismertett számának magyar vonatkozású részletei. – Az ismertetések között a következő kötetekről/tanulmányokról esik szó: a pisai ICOS-kongresszus 3. kötetének ismertetésében E. CAFFARELLI összefoglalja FÁBIÁN ZSUZSANNA Pinocchio-névelemzését (193) és JEREMY PARROTT Becket neveiről szóló írását (195); az 1. és 2. kötet tartalomjegyzék-szintű bemutatásában szerepel FEHÉR KRISZTINA, VITÁNYI BORBÁLA, RAÁTZ JUDIT és FARKAS TAMÁS tanulmánya (210–2). Ismertetik BURA LÁSZLÓ „Szatmár megye helynevei” (2008) és GYÖRFFY ERZSÉBET „Similarities and dissimilarities between Swedish and Hungarian hydronyms” (2008) című munkáját (251–2; 579–80). – A folyóiratok között a Névtani Értesítő 30. számát is bemutatják (az összefoglalók angol címének megadásával és a fontosabbnak ítélt tartalmak, események rövid olasz nyelvű összefoglalásával, a 8 ismertett folyóirat címének felsorolásával, 262–3). – A folyamatban lévő munkák között szó esik HAJDÚ MIHÁLY készülő vezetéknev-enciklopédiájáról (324), valamint a Kiss Lajos-díjról és annak 2008. évi nyerteséről, RÁCZ ANITÁRÓL (324–5). – A bibliográfiai áttekintésekben (266–82, 605–19) és a 2008. évre vonatkozó bibliográfiai összefoglalóban (761–807) több magyar szerző egy-egy munkája szerepel.

FÁBIÁN ZSUZSANNA

NOMINA 32.

Szerkesztő: MARGARET SCOTT

Society for Name Studies in Britain and Ireland,
King's Lynn, Norfolk, 2009. 207 lap

A Nomina című folyóirat 32., MARGARET SCOTT (University of Salford) által szerkesztett száma hat tanulmányt, egy konferenciabeszámolót, két nekrológot, hét könyvismertetést és a 2008. évi brit és ír vonatkozású névtani munkák bibliográfiáját tartalmazza.